

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД
служба „Регистрация“ - 5 -
Изх. № <u>И-581</u>
Датум регистрация <u>02.09.2021</u>

Изх. №

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Г. № 370 КД

Дата 02.09.2021 г.

**ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Относно: Становище на Върховния касационен съд по конституционно дело № 10/2021 г. на Конституционния съд на Република България.

УВАЖАЕМИ проф. ВЕЛЧЕВ,

Приложено изпращам на вниманието на конституционните съдии становище на Върховния касационен съд на Република България по конституционно дело № 10 от 2021 г., по което ВКС е конституиран като заинтересована институция.

Приложение: съгласно текста.

С уважение,

ЛАДА ПАУНОВА
И.Ф.РЪКОВОДИТЕЛ НА
НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ НА ВКС

/В периода 30.08. – 03.09.2021 г. вкл.,
съгласно разпореждане № 62 от 10.08.2021 г.
на зам.председателя на ВКС и ръководител
на НК, съдия Галина Захарова/

СТАНОВИЩЕ

на Върховния касационен съд на Република България

по конституционно дело № 10/2021 г. на Конституционния съд на

Република България

С определение от 29 юни 2021 г., постановено по конституционно дело № 10/2021 г., Конституционният съд на Република България е допуснал за разглеждане по същество искането на омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на разпоредбите на чл.234г, ал.3 в частта „независимо чия собственост е“; чл.242, ал.8 в частта „и когато не е собственост на дееца“; чл.280, ал.4 в частта „или му е предоставено доброволно“ и чл.281, ал.3 в частта „или му е предоставено доброволно“ от Наказателния кодекс (НК) на Република България (обн., ДВ, бр.26 от 02.04.1968 г., посл. изм. ДВ, бр.9 от 02.02.2021 г.).

В искането се твърди, че оспорените норми са в противоречие с чл.17, ал.1 и ал.3, чл.56 и чл.57 от Конституцията на Република България в светлината на принципа на правовата държава, закрепен в чл.4 от Основния закон, както и на чл.122, ал.1 от Конституцията.

Вносителят на искането съзира противоречие на изрично посочените части от цитираните наказателноправни норми с конституционно защитени права в две насоки:

- регламентираното в тях отнемане на имущество на трети за наказателното производство лица извън хипотезите на чл.53 от НК неоправдано накърнява неприкосновеността на частната собственост, прогласена в чл.17, ал.1 и ал.3 от Конституцията, защото тази наказателна санкция засяга имуществената сфера на лица, които не са участвали в извършване на престъплението, не са били страна в наказателния процес, а хипотезата не съответства и на конституционно регламентираната дерогация по чл.57 от Основния закон. Това я определя като непропорционална и нетърпима намеса, засягаща самата същност на правото на собственост;

- засегнатите трети за наказателното производство лица нямат достъп до съд във връзка с отнемането на имуществото им, защото нямат право на участие в наказателния процес – нямат процесуални права в досъдебната му фаза, не могат да се конституират като страни в съдебната фаза по наказателни дела и нямат право на жалба против съдебния акт, с който се отнема собствеността им. Така въз основа на оспорените разпоредби, собствеността на трети – чужди за

наказателното производство лица се отнема без те да имат достъп до съд, право на лична защита или на защита чрез адвокат в производството, което засяга правото им на собственост - т.е. същите противоречат на нормите на чл.56 и чл.122 от Конституцията;

- обобщеният извод на вносителя, съдържащ се в искането е, че оспорваните норми от НК като цяло противоречат на принципа на правовата държава по чл.4, ал.1 от Конституцията.

В заключение омбудсманът обосновава противоречие на оспорваните норми с ЕКПЧ и с правото на ЕС, позовавайки се на конкретни решения на ЕСПЧ¹ и СЕС², предмет на обсъждане в които е несъответствието на националното ни законодателство в тази му част с международните актове, по които Република България е страна.

Върховният касационен съд е конституиран като заинтересована институция по конституционното дело и в това си качество дава настоящото становище.

Настъпилите конкретни предизвикателства за съдебната практика по наказателни дела в Република България след постановяване на решението от 14 януари 2021 г. по дело № С-393/2019 г. на СЕС предизвикаха сериозна дискусия в наказателна колегия на ВКС по тълкуването и прилагането на разпоредбите на чл.234г, ал.3, чл.242, ал.8, чл.280, ал.4 и чл.281, ал.3 от НК в частите им, изискващи отнемане собствеността на вещи, принадлежащи на чужди за наказателното производство лица. На проведено по темата ОСНК бе прието становище, което по съществото си съответства в принципен план на тезите, застъпени в искането на омбудсмана по к.д. № 10/2021 г., поради което го подкрепяме в неговата цялост.

На първо място считаме, че макар хипотезите в оспорените норми от НК да не са напълно идентични, всички те изискват отнемане в полза на държавата на вещи, принадлежащи на трети лица, което съдът винаги е длъжен да постанови. Независимо че някои от тях (чл.280, ал.4 и чл.281, ал.3 от НК) съдържат допълнителни признаци за субективното отношение към престъплението на третото (чуждо) за наказателното производство лице, важно значение има тяхната конструкция. Те са изградени въз основа на презумпция за знанието на това лице за целите, за които ще се използва вещта, като тежестта на доказване на обратния, отрицателен факт, е прехвърлена изцяло върху него. Крайният ефект при тяхното прилагане е обусловен и от противоречивото

¹ *Unsped Paket Servisi v Bulgaria* № 3503/2008, решение от 13 октомври 2015 г.

² Решение от 14 януари 2021 г. по дело № С-393/2019 г. на СЕС по преюдициално запитване от АС – гр.Пловдив относно съответствието на националното ни законодателство с разпоредбите на чл.2, § 1 от РР 2005/212 във връзка с чл.17, § 1 от Хартата на основните права на ЕС (Хартата) и чл.4 от РР 2005/212 във връзка с чл.47 от Хартата.

тълкуване на същността и обема на понятието „доброволно“, което прави тези норми неясни, предизвикващи противоречива съдебна практика, което наред с останалите аргументи, ги определя като несъвместими с принципа на правовата държава по чл.4, ал.1 от Конституцията. Като цяло всички оспорени от омбудсмана разпоредби от Наказателния кодекс на Република България създават предпоставки за лишаване от собственост върху вещи със значителна стойност по отношение на лица, които с поведението си не са предизвикали вредните последици от престъпленията, поради което пряко нарушават конституционно защитеното право на частна собственост по смисъла на чл.17, ал.3 от Конституцията и са в противоречие с принципа на правовата държава по чл.4, ал.1 от същата.

Наред с това правото на собственост е от категорията основни права на човека, защитени от редица международни актове, по които Република България е страна – Устава на ООН, Международната харта за правата на човека, Европейската конвенция за правата на човека, както и учредителните договори на Европейския съюз. В този смисъл аргументите на омбудсмана в подкрепа на тезата за противоконституционност на тези норми, основани на пряко нарушение и на международни договори поради допускане на нарушение на принципа за пропорционалност и съразмерност в случаите, в които законът допуска ограничаване на правото на собственост, също следва да бъдат подкрепени.

Напълно подкрепяме и доводите за противоконституционност на обсъжданите наказателноправни норми поради лишаването на третите лица, чието имущество е предмет на отнемане в полза на държавата, от ефективни правни средства за защита на техните права. Със съществуващата правна уредба законодателят е въвел презумпция за престъпна съпричастност на собственика на подлежащата на отнемане вещ в пълно противоречие с презумпцията за невинност, при пълното му лишаване от възможност за достъп до независим и безпристрастен съд, пред който да оспори законността на наложената му (в голяма част от случаите) тежка санкция. Това е така, защото третите (чужди) за наказателното производство лица нямат право на участие в наказателния процес – нямат процесуални права в досъдебната му фаза, не могат да се конституират като страни в съдебната фаза по наказателни дела и нямат право на жалба против съдебния акт, с който се отнема собствеността им. Нещо повече, напълно се солидаризираме и с тезата, че наличната материално правна уредба на отнемане в полза на държавата на превозните или преносни средства (моторни, въздухоплавателни или други транспортни средства) на основание оспорените разпоредби от НК, характеризира като безсмислено участието на засегнатите лица в производството пред съд, който е обвързан да наложи санкцията служебно при постановяване на осъдителна присъда. Всичко това сочи на

противоречие на нормите на чл.234г, ал.3, чл.242, ал.8, чл.280, ал.4 и чл.281, ал.3 от НК в оспорените им части с чл.56 и чл.122, ал.1 от Конституцията.

Не на последно място ВКС се солидаризира и с тезата, че решението на СЕС по дело С-393/2019 г. изцяло подкрепя изложените в искането на омбудсмана аргументи за противоречие на обсъжданите наказателноправни норми не само с чл.17 и чл.122 от Конституцията на Република България, но и с разпоредбите на чл.17 и чл.47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (ХОПЕС), даващи същата закрила на правото на собственост и правото на защита. Нещо повече, при продължаващо съществуване на оспорените норми в този им вид след постановяване на цитираното решение на СЕС, съобразно практиката на Съда на Европейския съюз за националните съдебни органи възниква задължението да осъществяват в рамките на своята компетентност съответстващо тълкуване на националното право с правото на ЕС, за да осигурят неговата пълна ефективност. Това съответстващо тълкуване включва задължение на националните съдилища, включително и тези, действащи като последна инстанция, при необходимост да променят постоянната съдебна практика, ако тя се основава на тълкуване, несъвместимо с целите на акт на правото на ЕС – в конкретния случай това е Рамково решение 2005/212/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 г. относно конфискация на облаги, средства и имущество от престъпления.

По изложените съображения ВКС намира искането на омбудсмана на Република България за основателно и предлага разпоредбите на чл.234г, ал.3, чл.242, ал.8, чл.280, ал.4 и чл.281, ал.3 от НК да бъдат обявени за противоконституционни в оспорените им части.